

Naturmarkspolicy

- med riktlinjer för skötsel av kommunägd naturmark

Antagen av kommunfullmäktige 2018-01-22

Politisk beställare

Kommunstyrelsen (Naturmarkspolicy—dnr KS-2017-361)
Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden (Riktlinjer—dnr TS-2015-674)

Beställare

Jessica Dahl, planeringschef

Projektledare

Stefan Björn, kommunekolog

Politisk referensgrupp

Kommunstyrelsens arbetsutskott (KSAU) samt Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden.

Styrgrupp

Jessica Dahl (planeringschef), Göran Borgö (förvaltningschef)

Arbetsgrupp

Benny Ingvarsson (skogsförman), Harald Josephsson, Skogssällskapet (skogsförvaltare), Frida Johansson (markförvaltare), Malin Ekstedt (exploateringschef), Per Ahlgren (naturvårdshandläggare) och Thomas Bergström (stadsträdgårdsmästare).

Foton: Olof Persson (s. 10), Stefan Björn (övriga).

Sammanfattning

Kommunens naturmark, både skog och öppen mark, fyller en mängd olika funktioner. Den ger möjlighet till rekreation och upplevelser, den renar luft och vatten, minskar buller och utjämnar häftiga regn. Den är en viktig lekplats för våra barn, ger oss bättre kunskap och förståelse för vår natur och bidrar till den biologiska mångfalden.

Kommunens naturmark ligger till mycket stor del tätortsnära. Den är till för kommunens invånare och ska brukas och skötas så att mångfalden av värden och funktioner bevaras och utvecklas. Naturmarken skall ha höga och långsiktigt hållbara sociala, ekologiska och ekonomiska värden. I begreppet ekonomiska värden ingår förutom de värden som en förbättrad folkhälsa, bättre levnadsförhållanden och en ökad boendekvalitet ger, även skogens virkesvärden. Naturmarken ska bidra till att Nybro kommun är en attraktiv plats att bo på och till en ökad natur- och kulturturism.

Syftet med naturmarkspolicyn och tillhörande riktlinjer, är att de ska ange inriktningen på skötseln av kommunens naturmark och skapa förutsättningar för förvaltningen att nå uppställda mål. En naturmarkspolicy med långsiktiga mål för skogens brukande är dessutom en viktig och obligatorisk del av kommunens miljöcertifiering av skogsinnehavet. Kommunens skogsskötsel är certifierad enligt Forest Stewardship Council (FSC) och Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC). Planeringen av skogens skötsel ska därför ske med god framförhållning och med en bra dialog med kommuninvånarna. Policyn och riktlinjerna, tillsammans med certifieringsreglerna, styr hur kommunens natur- och skogsskötselplaner utformas.

Naturmarkspolicyn omfattar all naturmark som förvaltas direkt av Nybro kommun. I begreppet naturmark ingår mark som inte är bebyggd eller anlagd, till exempel skog, åker, annan öppen mark samt våtmarker och stränder. Policyn riktar sig till kommunens invånare, politiker och tjänstemän.

Delar av kommunens naturmark utgör en markreserv för framtida tätortsutveckling. Det innebär att delar av den tätortsnära naturen inte kommer att förbli gröna områden. Policyn tar inte ställning till vilken mark som kan komma att exploateras i framtiden. Vilka gröna områden som ska bebyggas och vilka som ska skyddas redovisas i kommunens översiktsplaner. Tätortsnära skog som tillhör markreserven ska i regel skötas som övrig tätortsnära skog fram till dess en exploatering sker.

Policyn och riktlinjerna är framtagna med stöd av det statliga bidraget för lokala naturvårdsprojekt (LONA).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	s. 3	3 RIKTLINJER	s. 14
1 SYFTE OCH BAKGRUND		3.1 Ägoslagsvis skötselriktning	s. 14
1.1 Bakgrund	s. 5	3.1.1 Skogsmark	s. 14
1.2 Syfte	s. 5	3.1.2 Ängar och betesmarker	s. 14
1.3 Avgränsning	s. 5	3.1.3 Markreserven	s. 14
1.4 Skogens betydelse för rekreation och hälsa	s. 6	3.1.4 Natur- och skogsskötselplaner	s. 15
1.4.1 Närskog	s. 6	3.2 Specifika skötselåtgärder	s. 16
1.4.2 Rekreationsskog	s. 6	3.2.1 Folkhälsa, rekreation och trygghet	s. 16
1.4.3 Produktionsskog	s. 6	3.2.2 Lek och naturpedagogik	s. 16
1.4.4 Skyddad skog	s. 7	3.2.3 Biologisk mångfald, natur- och kulturmiljöer	s. 16
1.5 Rekreati- och upplevelsevärden	s. 7	3.2.4 Våtmarker och vattenmiljöer	s. 17
1.6 Den tätortsnära naturens betydelse	s. 8	3.2.5 Närskogen	s. 17
1.7 Miljöcertifiering av skogsmark	s. 9	3.3 Kommunikation och information	s. 18
1.8 Nybro kommuns markinnehav	s. 9	ORDFÖRKLARING	s. 19
1.7 Skogsekonomi	s. 10	REFERENSER	s. 21
2 NATURMARKSPOLICY	s. 11	BILAGA 1—KOMMUNALA MÅL	s. 22
2.1 Folkhälsa, recreation och trygghet	s. 11		
2.2 Lek och naturpedagogik	s. 11		
2.3 Biologisk mångfald, natur- och kulturmiljöer	s. 12		
2.4 Våtmarker och vattenmiljöer	s. 12		
2.5 Kommunikation och information	s. 12		
2.6 Ekonomi	s. 13		

1 Syfte och bakgrund

Maltebo

1.1 Bakgrund

Förvaltning av skog och mark är en viktig strategisk fråga. Det handlar bland annat om att skapa attraktiva platser för boende och besökare, att skydda vårt dricksvatten och att få stadens övriga ekosystemtjänster att fungera. Exempel på de viktigaste ekosystemtjänsterna är rening av luft, pollinering, klimatutjämning, dagvattenrening och bullerdämpning (FÖP).

Naturmarken bidrar även till mötesplatser och utemiljöer för rekreation och vila och är därmed mycket viktig för folkhälsan. Fysisk aktivitet och utevistelse i gröna miljöer är viktigt för att upprätthålla och återskapa en god hälsa. För att utemiljön ska ge dessa positiva effekter måste man skapa miljöer som lockar och stimulerar till utevistelse. Variation, tillgång och närhet till gröna miljöer är helt avgörande för om människorna ska utnyttja dem ofta. Hur utemiljöerna utformas har stor betydelse för hur ofta personer med nedsatt rörelseförmåga och barn har möjlighet till utevistelse (FÖP).

Nybro kommun äger och förvaltar en stor del av den tätortsnära naturen i och kring kommunens tätorter. Begreppet tätortsnära natur har dock ingen knivskarp definition. Skogsstyrelsen menar att tätortsnära skog är den skog som finns nära, inom en tätort och vars främsta funktion är att den nyttjas av tätortens befolkning. Det innebär att gränsen för vad som är en tätortsnära skog bestäms mer utifrån det antal människor som utnyttjar skogen än hur långt bort skogen ligger. Avståndet mellan tätorten och naturen har dock alltid en betydelse och tätortsnära natur kan även definieras geografiskt som en zon med minst en, men ibland upp till tre kilometers radie runt tätorten. Ett naturområdes kvaliteter och hur lättillgängligt det är att besöka är andra faktorer som spelar in när det gäller dess betydelse som tätortsnära natur.

Från Riksdagen finns tydliga förväntningar på att kommunerna ska ta ett stort ansvar för sin naturmark. I proposition "Framtidens friluftsliv" (2009/10:238), som antogs enhälligt av riksdagen i juli 2010, framhålls bland annat att naturen ska vara tillgänglig för alla, att ett hållbart brukande ska ta hänsyn till friluftslivets behov, att fysisk aktivitet och avkoppling stärker folkhälsan och att kommunernas ansvar för den tätortsnära naturen är starkt. Kommunerna bör därtill särskilt verka för att tillgodose behovet av tätortsnära natur i den kommunala planeringen.

1.2 Syfte

Syftet med naturmarkspolicyn är att klargöra hur Nybro kommuns innehav av naturmark, både skog, öppen mark och vattenområden ska förvaltas. Den ska ange inriktningen på skötseln av kommunens mark och skapa förutsättningar för förvaltningen att nå kommunens uppställda mål. Policyn ska dessutom ge kommunens invånare information om hur kommunen avser att sköta den kommunägda naturmarken. Policyn kompletterar kommunens markpolitiska program antaget av Kommunfullmäktige 2012 samt riktlinjer och skötselplan för park- och grönytor antagen av Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden 2014-06-10.

Arbetet med policyn och riktlinjerna har skett inom ramen för det lokala naturvårdsprojektet (LONA) "Natur- och friluftslivsanpassad skogsbruksplan". Dokumentet revideras vid behov.

1.3 Avgränsning

Naturmarkspolicyn, med tillhörande riktlinjer, omfattar all naturmark som ägs och förvaltas direkt av Nybro kommun, både utanför och inom detaljplanlagda områden.

Med naturmark menas skogsmark och övrig mark som inte är bebyggd eller anlagd. Förutom skog kan det vara åkermark, ängar eller betesmarker. Dessa är delar av ett kulturlandskap som är starkt påverkat och format av människan under lång tid, men räknas i det här sammanhanget inte in under begreppet anlagda. I begreppet naturmark ingår även våtmarker och stränder.

Exempel på mark som betraktas som anlagd och därmed inte omfattas av policyn är skolgårdar, idrottsplatser, anlagda parker och liknande. Gränsen mellan vad som är naturmark eller inte är inte alltid knivskarp, utan bedömningar måste alltid kunna göras i det enskilda fallet. För att till exempel avgränsa tätortsnära skog från anlagda parker definieras skog som trädbevuxen mark med en okultiverad undervegetation.

Policyn gäller även kommunägd mark i reservat, i de delar där beslutad skötselplan inte anger hur skogen eller den öppna marken ska skötas. Viltvården behandlas i Policy för upplåtande av jakträtt på kommunens mark (KF 2013-12-10).

1.4 Skogens betydelse för rekreation och folkhälsa

Den största delen av naturmarken består av skog. Skötseln av skogen är därför en viktig fråga. Skogen har olika funktion beroende på närheten till bebyggelse, dess tillgänglighet, naturvärden mm. Av den anledningen underlättar det att dela in skogen i olika zoner med avseende på dess rekreativvärde eller hur den används av allmänheten. Zonindelningen är ett stöd för arbetet med skötselplaner. Zonindelningen bör vara flexibel och kan behöva ändras då förändringar sker i omgivningen.

1.4.1 Närskog

Närskogen består av, oftast mindre, områden belägna bland bebyggelsen eller i dess omedelbara närhet. Den har stor betydelse för vardagliga naturupplevelser, de estetiska värdena och det skydd den ger mot insyn, väder och vind. Skogen används

dagligen, mest av de närboende, men den är också viktig för förskolans och skolans verksamhet. Den lilla skogen nära hemmet är speciellt viktig som lekplats åt de mindre barnen. Denna zon är känslig för stora förändringar orsakade av mer omfattande skogsskötselåtgärder.

1.4.2 Rekreationsskog

Rekreationsskogen omfattar två olika slags skogar. Den ena skogstypen består av relativt stora skogsområden som skiljer olika stadsdelar åt och som används av människor från flera bostadsområden och som nyttjas mycket ofta av de närboende under vardagens rekreationstillfällen. Den andra typen av rekreationsskog består av större skogsområden som ligger i utkanten av tätorten eller vid friluftsanläggningar. Dessa skogar nyttjas främst för längre rekreationstillfällen och används av människor från hela tätorten. I vissa fall kommer besökare från hela regionen. De senare områdena är i de flesta fall skyddade som naturreservat (se 1.4.4).

Den mer vardagliga rekreationsskogen besöker man då man går eller cyklar på väg till och från arbetet, när man rastar hunden eller tar en promenad på kvällen. Skogen är ofta ett omtyckt utflyktsmål för äldre som bor nära skogen men är även viktig för skolans och förskolans verksamhet. Här hittar också de lite större och modigare barnen sina lekplatser.

Skötseln av rekreationsskogen ska vara inriktad mot att utveckla skogens sociala värden och anpassas efter hur varje skogsområde utnyttjas. Av central betydelse är att skogen kan erbjuda rika naturupplevelser vilket innebär att stor hänsyn ska tas till skogens olika naturvärden. Naturreservaten har beslutade skötselplaner som anpassas efter varje reservats syfte.

1.4.3 Produktionsskog

Produktionsskogen ligger oftast längre bort från tätorten, men kan även finnas närmare, till exempel på exploateringsmark. Den har inte samma krav på tillgänglighet och här prioriteras inte rekreation och friluftsliv i samma omfattning.

I större delen av produktionsskogen kan en skogs-skötsel med produktionsinriktning bedrivas, med den hänsynsnivå som följer av kommunens certifiering enligt FSC och PEFC.

1.4.4 Skyddad skog

En del av kommunens skogsmark är skyddad genom olika typer av beslut. Både skogar med höga naturvärden och skogar för friluftsliv är skyddade i naturreservat beslutade av kommunfullmäktige. Nybro kommun har fyra kommunala naturreservat. Två av dessa reservat är föreslagna att ingå i EU's nätverk av skyddade områden (Natura-2000). Andra skogsområden, ofta skyddszoner mellan bostäder och verksamheter, t ex Åkrahällskogen, är skyddade genom bestämmelser i detaljplaner.

Ett skogsområde med ett stort tjäderspel är informellt skyddat via ett beslut i Teknik- och samhällsbyggnadsnämnden. Andra områden är utpekade som nyckelbiotoper av Skogsstyrelsen. Nyckelbiotoper har dock inget formellt skydd. I kommunens nuvarande skogsskötselplan finns ytterligare områden med höga naturvärden som är frivilligt skyddade.

1.5 Rekreations- och upplevelsevärden

För att rekreationsområden (parker och naturmark) ska bidra till folkhälsan är det förstas viktigt att de används av de boende. Därför är den geografiska närheten nyckeln till framgång. För att ett område ska användas regelbundet bör det ligga inom promenadavstånd, så att vistelsen där på ett naturligt sätt flätas in i vardagslivet. Forskning säger att ett avstånd på högst 300 meter mellan bostaden och området är önskvärt. Avståndet 300 meter motsvarar en gångtid under fem minuter. För större rekreationsområden kan avståndet vara större.

Det räcker inte med enbart tillgång till rekreationsområden, områdena måste också ha rätt kvaliteter och egenskaper för att de ska nyttjas. Hur kan då ett område som tilltalar många se ut? Ett antal nyckelord brukar användas för att beskriva den: god tillgänglig-

het, stor variationsrikedom, beständig, vital och gärna äldre skog, skönhet, naturupplevelser, ett rikt växt- och djurliv, vatten och ett markskikt i behåll. De som ofta utnyttjar rekreationsområden brukar hitta ett antal favoritställen som man ofta återkommer till och där man får en slags hemkänsla. Vid förvaltningen av områden blir därför ingrepp i områden med äldre skog en känslig fråga. Generellt uppskattas inte stora förändringar i form av föryngringsytor (kalhyggen).

Arbetet med rekreationsområdenas kvalitet bör ske på ett genomtänkt sätt. En studie från Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp visar att det finns åtta kvaliteter/upplevelsevärden som avgör vilka områden som människor finner attraktiva. Ju fler kvaliteter ett område har, desto populärare är det. I större områden är det förstås lättare att få in många olika upplevelsevärden. Arbeta med upplevelsevärden kan ske både i parker och i naturmarken, gärna på ett sammanhängande sätt.

De åtta kvaliteterna/upplevelsevärdena är (utan inbördes rangordning):

- *Vild*. Behovet av att finna det vilda är starkt hos människor, att finna ett visst mått av mystik. Områden som betecknas som vilda känns helt opåverkade av människan och lämpar sig för aktiviteter av skilda slag, särskilt om de är tillräckligt stora.
- *Artrik*. Människan fascinerar av biologisk mångfald. Det finns då mycket att studera och samlaren inom oss väcks till liv. Särskilt viktigt för biologisk mångfald är träd i olika åldrar, död ved, vegetation i flera skikt, ytvatten samt gröna stråk som binder samman olika grönområden.
- *Rymd*. Den rymliga parken ska ge en känsla av att komma in i en annan värld, att komma bort från staden. För att ge en känsla av rymd fordras två saker:
 - Det ska vara möjligt att röra sig länge utan att komma utanför området.
 - Områdets alla delar måste på ett naturligt sätt höra samman.
- *Rofylld*. Denna egenskap hänger samman med människors behov av frånvaro av stadens larm och buller samt renhet och orördhet. De rofyllda områdena ska inte innehålla några permanenta anordningar för nöjen och ska vara välskötta. Människan har ett starkt behov av att finna den lugna, fridfulla och rena oasen.

- **Lustgården.** Detta är barnens miljö där de får röra sig fritt i sin egen värld. Miljön är robust med klätterträd, stenar och buskar. Här finns också sandlådor, rutschkanor och gungor. Det ska finnas saker att upptäcka och barnens naturliga nyfikenhet och experimentlust ska få plats. För att vara optimalt lämpad för lek bör det förutom en mängd växter även finnas djur och vatten.
- **Allmänningen.** Ett område med denna egenskap lämpar sig för dans, teater, musikevenemang och för idrott. Miljön ska vara robust och tålig och gärna innehålla kullar som kan användas för intervallträning men även som sittplatser för åskådare. Arenor och planer är viktiga kulturmiljöer.
- **Centrum/festen.** Hit går många för att se på människor, koppla av och roa sig bland andra. Det är en tillgång om det finns permanent anläggning av typen kafé och scen. Folklivet och festligheterna bör vara koncentrerade på en mindre yta.
- **Kulturen.** De kulturella egenskaperna kan vara i form av exempelvis stenmurar, torg, konstverk, fontäner, statyer och blomsterarrangemang.

1.6 Den tätortsnära naturens betydelse

Traditionellt har den tätortsnära naturen setts som en markreserv för växande tätorter och det har därför varit värdefullt för landets kommuner att råda över den. Den har också haft en viss betydelse för kommunens ekonomi i form av avkastning från skogsbruket. Successivt har man uppmärksammat en mängd andra värden och funktioner för den tätortsnära naturen och några av dem presenteras nedan.

Den ger möjlighet till rekreation. Rätt utformad är den tätortsnära naturen kanske den enklaste och billigaste platsen för fysisk aktivitet för både barn och vuxna. Det är gratis att vistas i skogen och man behöver inte vara ansluten till någon förening. Att vandra i skog och mark har också visat sig vara en av de största fritidsaktiviteterna i Sverige. Ju närmare man bor ett grönområde desto oftare besöker man det. Därför har den tätortsnära naturen stor betydelse för människors vardagliga rekreation och kontakt med naturen.

Den ger människor kunskap och förståelse för vår natur, de ekologiska sambanden och brukandet av skogen. Naturen är en utomordentlig pedagogisk miljö för lärande. Alla sinnen kan vara verksamma i upptäckande, insikter och upplevande. Man har funnit att både elever och lärare är mer aktiva under skoldagen om naturmiljön används under lektioner och raster. Människor som ofta är i skogen får automatiskt en större förståelse för naturens sammanhang.

Den ger ökad folkhälsa. Modern miljömedicinsk forskning visar att tätortsnära natur har ett stort värde för människors hälsa och välbefinnande. Att vistas i naturen ger vila och återhämtning. Närheten och tillgängligheten spelar en viktig roll när det gäller att öka människors fysiska aktivitet. Man vet också att träd och grönska har gynnsamma effekter på människors rehabilitering efter sjukdom och svåra skador. Vistelse i naturen anses även generellt minska ohälsa och stress.

Den ger barnen en viktig lekplats. Naturen nära våra bostäder utgör en viktig miljö för barns lek och utveckling. Barn som får tillgång till naturområden med träd leker varierat och kreativt, både enskilt och i grupp. Flera oberoende forskningsresultat visar att barn som vistas mycket i naturen är friskare, mindre stressade, har bättre motorik och koncentrationsförmåga, har bättre minne och ett mer utvecklat språk än andra barn. Skogens terräng ger en allsidig träning för kroppens alla muskler, vilket motverkar ohälsa och främjar förmågan att sitta still.

Den är hemvist för växter och djur. Med en genomtänkt skötsel med stor hänsyn till naturvärden kan kommunen bidra i arbetet med att bevara och utveckla den biologiska mångfalden. En varierad och anpassad skötsel ökar förutsättningarna för att fler växt- och djurarter ska finna livsrum i kommunens skogar, ångar och vattenmiljöer.

Den ger renare luft och vatten och minskat buller. Naturen gör tätortsmiljön sundare genom flera ekosystemtjänster. Parker och grönområden dämpar upplevelsen av buller från trafik och industrier. Samtidigt fungerar träd och buskar som filter för en del luftföroreningar. Dammar och våtmarker renar

Vapenbäckån

dagvatten från näringsämnen och en del föroreningar innan det släpps vidare ut i vattendrag och sjöar.

Den marknadsför kommunen. Med naturen in på knutarna ökar ett områdes attraktionskraft eftersom det höjer boendekvaliteten för många människor. En genomtänkt satsning på att värna och utveckla den tätortsnära naturen kan därför vara ett konkurrensmedel för att locka till sig boende och investerare till en kommun.

I en stor undersökning genomförd av Lunds universitet om vilka frågor som har stor betydelse när man väljer boendekommun, var det just natursköna områden och möjligheter till friluftsliv som var bland de viktigaste skälen till varför man valde boendekommun. Andra viktiga frågor var vård och omsorg (viktigast), goda kommunikationer och utbildningsmöjligheter (Niedomysl, T 2013).

1.7 Nybro kommuns mark- innehav

Nybro kommun äger och förvaltar ca 3170 ha mark och vatten. Till detta kommer ca 851 ha som förvaltas av Syskonen Johansson stiftelse.

Nybro kommuns markinnehav är väl spritt i kommunen men det är till stor del koncentrerat till tätorterna. Detta gäller även naturmarken. Större markinnehav utanför tätorterna finns bland annat kring Stensjön/Smedjevik, vid golfbanan i Gårdsryd och i naturreservatet Vikroken.

Skogsskötselplanen för den mark som förvaltas direkt av kommunen för perioden 2006-2017 omfattar ca 2400 ha mark (2039 ha skogsmark, 170 ha jordbruksmark och 219 ha övrig mark och impediment), men behandlar i nuläget inte all naturmark. En aktuell analys visar att kommunen idag (2017) förvaltar drygt 3000 ha naturmark, 68 ha parkmark och ca 100 ha andra grönytor.

Enligt skogsskötselplanen domineras skogarna av barrskog med inslag av lövskog. Trädslagen fördelar sig på cirka 48 % tall, 36 % gran, 13 % björk och 2 % ädellöv.

Nybro kommun äger drygt 170 ha mark som kan definieras som öppen naturmark. Där ingår åker, ängs- och betesmark samt en del andra öppna gräsmarker. En stor del av den öppna marken som är åker eller betesmark är utarrenderad till privatpersoner eller föreningar.

En del av kommunens mark är skyddad och avsatt som naturreservat. Reservaten är Bjällingsmåla och Vikroken utanför Alsterbro samt Rismåla och Svartbäcksmåla utanför Nybro. För varje reservat finns en beslutad skötselplan, som bygger på områdets naturvärden och syftet med reservatet. I översikts- och detaljplaner reserveras mark för framtida exploateringar eller bebyggelse. Den marken ingår i kommunens markreserv. I markreserven ingår också mark som kan användas för markbyte och mark där kommunen inte har tagit slutlig ställning till den framtida markanvändningen.

1.8 Miljöcertifiering av skogsmark

Nybro kommuns direktförvaltade skogsmark är sedan 21 december 1998 certifierad enligt Forest Stewardship Council (FSC) och Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC). Med certifieringen följer ett antal skyldigheter. Skogsägare med mer än 1 000 ha produktiv skogsmark ska ha en skriftlig skötselplan där de långsiktiga målen med skogens brukande redovisas och med vilka medel målen ska uppnås.

Skötselplanen med stöddokument ska förutom målen redovisa skogstillgångarna och markanvändningen, beskrivning av skötselsystem, motivering av skördenivåer och trädslagsval, metoder för uppföljning, miljöskyddsåtgärder, system för att identifiera och skydda sällsynta och hotade arter, kartor som redovisar nyckelbiotoper, skyddade områden och skogar med höga bevarandevärden och en beskrivning av de avverkningsmetoder som ska användas. All informationen ska hållas tillgänglig för allmänheten. Denna naturmarkpolicy är en del av skötselplanen.

Certifieringsstandarden ”Svensk skogsbruksstandard enligt FSC” innehåller en mängd före-

Läderbagge

Brandticka

skrifter som ska hållas av den certifierade skogsbrukaren. Det handlar förutom om ovanstående, om rättigheter för anställda och relationer till lokalbefolkningen, utbytet av skogen, detaljerade skötselplaneringar (t ex hur många vindfällen som ska lämnas eller hur många högstubbar som ska skapas), krav på dokumentation mm. Regelverket påverkar starkt kommunens skogsbruk och skogsbruksplanering. Det innebär att planeringen av skogens skötsel ska ske med god framförhållning och med en bra dialog med kommuninvånarna.

Även den skog som förvaltas av Syskonen Johanssons stiftelse, Branthult 1:2 och 1:11, är miljöcertifierad enligt både FSC och PEFC. Skogen brukas med stöd av en grön skogsbruksplan.

1.9 Skogsekonomi

För en kommun är naturmark och ekonomi en komplex fråga. Kommunens naturmark är till för kommunens invånare och ska brukas och skötas så att mångfalden av värden och funktioner bevaras och utvecklas, inklusive ekonomiska värden. En bra markförsörjning för verksamheter och bostäder, förbättrad folkhälsa, bättre levnadsförhållanden, en ökad boendekvalitet och plats för ekosystemtjänster bidrar till ekonomiska värden för kommunen, sannolikt större än skogens virkesvärden.

En växande kommun, som Nybro, behöver både köpa och sälja naturmark intill tätorterna för att klara framtida tillväxt med bostäder, rekreation, dricksvattenförsörjning och andra ekosystemtjänster, vägar och verksamhetsområden. De senaste åren har kommunen köpt mark i Harstenslycke (Spakstorp), Bosgård, Orrefors, Rössbo Släta (Maltebo damm), Pålavik och Rismåla. Dessa köp har i princip finansierats med försäljning av annan, icke strategisk, mark i Överstatorp, Rössbo Släta, Rismåla och Skillerhult. Allt enligt det av kommunfullmäktige antagna markpolitiska programmet.

Försäljning av skog i samband med markförsäljning är lönsammare än att enbart avverka skog. På mark som ska säljas är det därför god ekonomi att behålla/skapa ett stort virkesförråd, vilket i sin tur minskar möjligheterna till årliga avverkningar under ett antal år (tills ett stort virkesförråd är ”på plats”).

Allt fler kommuner bedömer att det ur ett helhetsperspektiv för kommunal ekonomi är viktigare och mer lönsamt att behålla och skapa attraktiva boendemiljöer än att avverka skogen på ett mer ”skogsbruksmässigt” sätt. Trenden är att sätta avkastningskravet till 0 kronor per hektar och år (eller rent av negativ), i alla fall för den tätortsnära skogen.

En övergång till alternativa avverkningsmetoder (hyggesfritt) kommer på sikt att innebära att kommunen kan avverka större delen av den årliga tillväxten i form av grova träd. För att nå dit behöver vi dock även här behålla/skapa ett stort virkesförråd, som i sin tur förskjuter virkesintäkterna framåt i tid.

Förslaget att skapa mer brynliknande skog närmast bostäder kommer att medföra att en hel del större träd behöver avverkas i denna zon de närmaste åren. Dessa åtgärder kommer delvis att kompensera minskad avverkning av andra skäl (se ovan), men det kommer att vara en kostsam avverkning, eftersom det kräver många samråd och extra säkerhet.

2 Naturmarkspolicy för Nybro kommun

Kommunens naturmark är till för kommunens invånare och ska brukas och skötas så att mångfalden av värden och funktioner bevaras och utvecklas. Marken ska ha höga och långsiktigt hållbara sociala, ekologiska och ekonomiska värden. I begreppet ekonomiska värden ingår förutom de värden som en bra markförsörjning för verksamheter och bostäder, förbättrad folkhälsa, bättre levnadsförhållanden och en ökad boendekvalitet bidrar till, även skogens virkesvärden. Jordbruksmarkens värde för livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som odlingslandskapets biologiska mångfald och kulturmiljövärden bevaras och stärks. Naturmarken ska även bidra till natur- och kulturturism.

Kommunen ska hållbarhetsmässigt vara ett föredöme i förvaltningen av sin mark. Det ska ställas samma krav på entreprenörer och leverantörer som på egen verksamhet. För att uppnå det målet ska alla som förvaltar tätortsnära natur ha tillräckliga kunskaper för att kunna se, bevara och utveckla dess olika värden. Kommunens skogsinnehav ska skötas enligt reglerna för FSC-certifiering.

Kommunen skall kontinuerligt bevaka möjligheter till förvärv av tätortsnära fastigheter för att trygga samhällets expansion och utveckling, för att skydda biologiska och kulturella värden samt för att skapa möjligheter till rekreation och friluftaktiviteter för dess invånare och besökare. Delar av den kommunägda marken utgör markreserv för kommande behov eller ska fungera som bytesmark i framtida markaffärer. Kommunens markinnehav ska fortlöpande ifrågasättas och mark där kommunen inte har något framtida intresse, kan vid behov avyttras. Kommunen ska inte sälja mark med höga naturvärden innan den fått ett fullgott skydd.

2.1 Folkhälsa, rekreation och trygghet

I den tätortsnära naturen ska rekreationsintressena prioriteras. Tätortsnära skog som kommunen avser att behålla långsiktigt ska därför i första hand skötas så att den ger goda möjligheter till naturupplevelser, rekreation och friluftsliv. I områden avsatta för skydd av höga naturvärden får

dock inte åtgärder för rekreation och friluftsliv skada den biologiska mångfalden. Vid varje tätort ska det finnas minst ett stort naturområde där naturen och befolkningens rekreation prioriteras främst. Dessa skogar bör variera i åldersstruktur, beståndstyp och trädslagsblandning för att tillfredsställa människors olika önskemål om skog med höga rekreativvärden. Naturliga variationer bevaras eller förstärks för att uppnå en varierad natur. Speciell hänsyn skall tas till estetiska värden och kulturmiljövärden med målsättningen att inbjuda till besök.

Hög tillgänglighet ska eftersträvas för att underlätta för alla människor att komma ut i naturen. Större parker eller naturmark ska därför finnas inom promenadvstånd (ca 300 m) för de allra flesta. Hög tillgänglighet innebär också att påverkan av fysiska barriärer (t ex vägar) ska begränsas och att kommunen ska underlätta för personer med funktionsvariationer att ta sig ut i naturen.

Kommunen skall i sin markförvaltning verka för att människor ska känna sig trygga och säkra när de vistas på kommunens mark. God genomsikt ska eftersträvas vid skötseln av skog längs gång- och cykelbanor, längs motionsspår och på andra platser med behov av ökad sikt. Riskträd som kan utgöra fara för liv och egendom ska snarast åtgärdas.

2.2 Lek och naturpedagogik

Skog och annan naturmark ska finnas tillgänglig som inspirationskälla för barns och ungdomars lek och utbildning, som grund för positiva naturupplevelser och skapande av en medvetenhet om kretslopp och naturbruk.

I tätortsnära naturmark som nyttjas av barn och ungdomar samt områden intill skolor, förskolor och lekplatser, ska skötseln baseras på målgruppens behov och forskningen kring detta. Dessa områden utgör barnens uterum och används dagligen till både undervisning och lek och ska därför skötas med mångfald och säkerhet som huvudmål. Alla kommunens skolor ska ha tillgång till ett naturområde inom näravstånd.

Användandet av naturområden i pedagogiskt syfte ska främjas. För att uppnå det måste kunskapen om vilka områden som nyttjas vara aktuell och åtgärder i dessa ske i samråd med personal från berörd förskola eller skola.

2.3 Biologisk mångfald, natur- och kulturmiljöer

På kommunens naturmark ska en hög generell naturvårdshänsyn gälla. Områden med höga naturvärden (t ex nyckelbiotoper) skall skötas med syftet att bevara eller stärka de biologiska värdena. Om det inte riskerar att skada naturvärdena bör även dessa områden göras tillgängliga för besökare. I miljöer med kulturhistoriska lämningar måste en avvägning mellan natur- och kulturvärden ske om värdena inte går att förena.

Skogen ska skötas så att förutsättningarna för de arter och naturtyper som naturligt finns där bevaras och utvecklas. Död ved i alla former är en nyckelfaktor för ökad biologisk mångfald. Kommunen ska därför arbeta aktivt för att öka volymen död ved i alla bestånd samt informera om dess betydelse. Arealen äldre lövrik skog ska öka.

Speciell hänsyn ska tas till äldre träd, både i skogen och mer öppna marker, speciellt de många och stora ekarna. Varje nedtaget ädellövträd ska ersättas med ett nytt, främst genom att unga träd sparas. Genom frihuggning ska naturvärdesträd ges förutsättningar att kunna fortleva och utvecklas. De mest skyddsvärda träden ska naturminnesmärkas. Riskträd med höga natur- eller kulturvärden bör i första hand åtgärdas genom beskärning, i andra hand genom fällning.

Särskild hänsyn ska tas till kulturhistoriskt värdefulla miljöer och fornlämningar så att dessa inte skadas vid skötselåtgärder. Rester av det gamla odlingslandskapet ska skötas så att de behåller de viktigaste delarna av sina natur- och kulturvärden. Betande djur får finnas i tätorternas omedelbara närhet och ridning som rekreation ska vara möjlig. Nya ridstigar ska anläggas i anslutning till Nybro

stad. Särskilt värdefulla kulturmarker där hävden upphört bör restaureras och hävden återupptas. Fornlämningar och andra kulturlämningar ska göras tillgängliga och synliga. Skötseln ska även vara inriktad på att bevara och sköta de öppna markernas småbiotoper, såsom åkerholmar, odlingsrösen, diken, solitära träd, bryn och småvatten.

2.4 Våtmarker och vattenmiljöer

Stor naturvårdshänsyn ska råda vid alla former av skötselåtgärder längs stränder, vattendrag och våtmarker. Skötsel inom dessa miljöer ska syfta till att berika vatten- och strandmiljön, särskilt vad gäller att gynna lövträd, buskskiktet och död ved. Våtmarker och sumpskogar som tidigare har dikats bör återställas genom att gamla diken läggs igen om det inte påverkar omgivande mark på ett negativt sätt. Att behålla mer vatten i våtmarker och skogar längre tid är viktigt även för grundvattenbildningen, särskilt här i sydöstra Sverige. Vandringshinder för fisk ska tas bort, så att det på sikt ska gå att fiska ädelfisk i Nybro stads vattendrag. Kommunens sjöar ska erbjuda goda möjligheter för bad, friluftsliv och fiske.

2.5 Kommunikation och information

Markförvaltningen ska präglas av en aktiv dialog med närboende och andra berörda intressenter så att medborgarinflytandet säkras. Information om planerade åtgärder ska finnas tillgänglig för allmänheten, exempelvis på kommunens hemsida.

Kunskapen om kommunens värdefulla naturområden, skyddsvärda arter samt sociala värden ska vara god. Kommunen ska därför ha en hög kompetens och regelbunden fortbildning om dessa frågor hos de som arbetar med gröna frågor. Ny kunskap ska tas fram bland annat genom att följa aktuell forskning och genom olika inventeringar inom kommunen.

2.6 Ekonomi

Huvuddelen av kommunens markinnehav ligger i anslutning till tätorter där särskild anpassning behövs för rekreation och friluftsliv. Ofta krävs dessutom förstärkta säkerhetsåtgärder vid fällning av träd, t ex nära gång- och cykelvägar, bostäder eller skolor. Det är därför inte möjligt att bedriva skogsbruk i dessa områden i samma omfattning och på samma sätt som på annan skogsmark. Kommunen ska istället sträva efter att förvaltningen av naturmarken ska bära sina egna kostnader. Planerade skötselåtgärder bör alltid vara motiverade utifrån de övergripande målen.

För åker- och betesmark som arrenderas ut bör arrendeavgiften minst täcka kommunens kostnader för förvaltning och administration.

Målet att markförvaltningen ska bära sina egna kostnader gäller dock inte för kommunala reservat eller andra områden där det görs uttalade satsningar på natur- eller kulturmiljövård, rekreation eller friluftsliv.

3 Riktlinjer för skötsel av kommunägd naturmark

3.1 Ägoslagsvis skötselriktning

3.1.1 Skogsmark

Den största delen av naturmarken består av skog. Skogsskötseln ska i tätortsnära och skyddade områden inriktas mot att bevara, utveckla och tillgängliggöra skogens rekreations-, natur- och kulturmiljövärden. För mark avsedd för framtida tätortsutveckling kan en annan inriktning bli aktuell.

Skogen blir med tiden äldre och utan förnyring kan den i vissa fall övergå till en typ av skog som är relativt otillgänglig och inte heller uppskattas av alla människor. Att lämna områden för fri utveckling är i en del fall viktigt för att uppnå uppsatta naturvårdsmål, men dessa områden bör inte lokaliseras till de delar av den tätortsnära skogen som ligger närmast bebyggelsen. I andra fall krävs istället återkommande skötsel för att behålla eller skapa höga naturvärden. Det behövs även i en del fall en aktiv skötsel för att skogen ska fortsätta vara en attraktiv rekreationsskog. Någon form av avverkning kommer därför att med tiden bli nödvändig i största delen av den tätortsnära skogen.

Trakthyggesbruk med traditionell slutavverkning är ur flera aspekter negativt ur rekreationssynpunkt. Stora kala ytor, långa perioder med svårframkomliga plant- och ungskogar, likåldrigheten i bestånden och ofta ett dominerande trädslag ger skogar med lågt rekreativvärde. I skötseln av tätortsnära skog och i skyddade områden ska Nybro kommun i stor utsträckning använda alternativa skogsskötselmetoder till trakthyggesbruket. Gemensamt för dessa metoder är att marken alltid är trädbevuxen och att man eftersträvar ett mer varierat och olikåldrigt trädskikt. Mindre luckor kan dock förekomma i hyggesfria metoder för att få till en god förnyring av t ex tall.

I produktionsskogen ska en skogsskötsel med produktionsinriktning bedrivas, med den hänsynsnivå som följer av kommunens certifiering enligt FSC och PEFC.

Oavsett skötselmodell och avverkningsmetod är det viktigt att minimera uppkomsten av markskador. Skötselåtgärder och avverkningar ska ske med an-

passade och skonsamma metoder och under lämplig årstid. Planering av kommande skötselåtgärder ska ske under snöfria förhållanden och samordnas för bästa ekonomiska utfall.

3.1.2 Ängar och betesmarker

Ängar och naturbetesmarker som hävdats under lång tid hör till en av vårt lands mest artrika naturtyper. De har sedan mitten av 1900-talet minskat sin utbredning drastiskt vilket bidragit till att flera arter blivit allt ovanligare. Ängar och betesmarker som hävdats under lång tid har också ett högt kulturhistoriskt värde. Det är därför av stort värde att kommunen sköter sina egna värdefulla ängsfloramiljöer på ett sätt som gör att naturvärdena kan bibehållas eller öka.

Kommunen bör arbeta för att återinföra beteshävd på tidigare betad mark om det inte är olämpligt med tanke på nuvarande markanvändning. Detta kan ske genom att sluta betesavtal med privata djurhållare. Avtalen ska innehålla villkor som säkerställer att områdets naturvärden utvecklas positivt. I marker med en rik hävdgynnad flora innebär det att bete endast sker under vegetationsperioden och att tillskottsutfodring inte bör tillåtas.

Områden som inte är lämpliga som betesmark men hyser en värdefull flora, kan istället skötas som ängsmark och slå en eller två gånger per år. Ängsskötsel istället för traditionellt klippta gräsytor ökar de biologiska värdena, men försvårar möjligheten att nyttja marken för andra aktiviteter. Avvägningen bör vara att ängsmarksskötsel eftersträvas på mark som inte nyttjas för rekreation eller andra aktiviteter under sommarhalvåret. Vid all ängsskötsel är det dock en förutsättning att avslaget material förs bort från området.

3.1.3 Markreserven

I markreserven ingår den mark som kommunen i sin planering har avsatt för framtida exploatering, nya bostäder eller markbyten. I markreserven kan alla typer av ägoslag finnas. Under tiden fram till exploatering ska marken skötas på lämpligt sätt, vilket i många fall innebär att den kan skötas ungefär som övrig tätortsnära natur eller som produk-

tionsskog, beroende på var den finns. Markreserven ska säkerställas för att kunna exploateras eller kunna användas som bytesmark, vilket tydligt måste framgå i kommunikationen mellan boende och kommunen. Insatser för att utveckla värden för rekreation m.m. bör därför i första hand ske på mark som man vet att kommunen ska behålla.

I många fall bör en exploateringsförberedande skötsel kombineras med en skötsel som bevarar och utvecklar värden för rekreation, naturvärde, etc. I och kring ett framtida bostadsområde, ska den omgivande skogen förberedas som bostadsnära miljö genom att man tar vara på och utvecklar kvaliteter som blir värdefulla för dem som senare kommer att bo i området.

3.1.4 Natur- och skogsskötselplaner

Nybro kommuns natur- och skogsskötselplan är under revidering. Skötselplanen berör till största delen skogsmark och beräknas vara klar hösten 2018 och omfatta perioden 2018-2027. Naturmarkspolicyn och riktlinjerna, tillsammans med certifieringsreglerna, kommer i sin tur att styra hur skötselplanen utformas. Skötselplanen fastställs av teknik- och samhällsbyggnadsnämnden. Även den mark som ligger i naturreservaten redovisas i skötselplanen. Skötseln i reservaten styrs dock av de beslutade skötselplaner som finns antagna för varje naturreservat.

De delar av skötselplanen som behandlar skogsmark beskriver skogens struktur, ålder, trädslagsfördelning, etc. och delar in den i bestånd med likartad skog. I planen finns förslag på skötselåtgärder för de närmaste tio åren. Skogsskötselplanen är ett underlag för förvaltning, som ska revideras efter varje genomförd skötselåtgärd.

Varje bestånd i skogsskötselplanen tilldelas ett mål för skötseln, en målklass. De traditionella målklasserna som används inom skogssektorn: produktion (P) och naturvård (N) är inte anpassade för att beskriva skötseln av tätortsnära skog. Brukandet av dessa skogar har fler tydliga mål än produktion och naturvård. För att bättre kunna ta till vara sociala värden som folkhälsa och rekreation och anpassa skogsskötseln till dem införs tre nya målklasser i skogsskötselplanen: RS (rekreationsmål med hög social hänsyn), RP (rekreationsmål med anpassad

produktion) och RN (rekreationsmål med förstärkt naturhänsyn). För områden med höga naturvärden ska dock de traditionella målklasserna NO (naturvård orört) eller NS (naturvård med skötsel) användas.

För skog som tillhör markreserven eller skog som inte ligger tätortsnära, används de mer traditionella målklasser PG och PF (produktion med generell eller förstärkt hänsyn) eller NO och NS (naturvård orört eller med skötsel), beroende av skogens karaktär och befintliga naturvärden.

I NS-klassade områden får den naturvårdande skötseln endast ske för att bevara eller stärka den biologiska mångfalden (PEFC).

3.2 Specifika skötselåtgärder

De specifika skötselåtgärderna är indelade enligt naturmarkspolicyn (se sid 8-10), med ett förtydligande för den husnära skogen.

3.2.1 Folkhälsa, rekreation och trygghet

För att den tätortsnära skogen ska locka till besök och användas av en stor andel av kommunens invånare måste den vara tillgänglig och upplevas som säker och trygg.

Områden med stor betydelse för rekreation och friluftsliv ska identifieras och dokumenteras (PEFC).

- ◆ Stigar och spår hålls framkomliga genom kontinuerliga skötselinsatser. Ledmarker ingår ska underhållas regelbundet.
- ◆ Eftersträva god genomsikt vid skötseln av skog längs gång- och cykelbanor, ridvägar samt vid motionsspår. Längs större stigar bör det även finnas god genomsikt på minst en sida om stigen. Uppstamning av täta buskar och mindre träd längs stigen ger viss genomsikt och skogskänslan behålls ändå. Enstaka tätare bestånd kan behållas för att behålla skogskänslan intill stigen och gynna den biologiska mångfalden.
- ◆ Riskträd som utgör en fara för omgivningen måste tas omhand. Om de behöver fällas bör de i första hand lämnas kvar eller flyttas till lämplig plats i närheten. Ett alternativ om trädet är gammalt och kan fungera som en viktig livsmiljö för lägre flora och fauna är att kapa det till en högstubbe.
- ◆ Bostads- och rekreationsområden bör skärmas av från trafik och industritomter med tätare skog. När man inte ser det som bullrar och stör, upplevs det som mindre störande.
- ◆ Vid vissa platser kan extra trygghets- rönjningar behöva genomföras för att skapa ökad sikt.
- ◆ Skogens vatten ska vid särskilt utvalda punkter lyftas fram och göra synlig från stigar och rastplatser.
- ◆ Innan skogsbruksåtgärder påbörjas i områden med stor betydelse för rekreation och friluftsliv ska lämpliga informations-

och dialoginsatser genomföras minst 14 dagar innan åtgärd påbörjas.

3.2.2 Lek och naturpedagogik

Nära bostäder, lekplatser och skolor/förskolor bör skötseln inriktas mot barnens behov.

- ◆ För att barn ska trivas och tycka att det är roligt att vara i skogen är det viktigt att den är variationsrik med öppna och slutna områden där leken kan växla.
- ◆ Klätterträd, utsiktspunkter och vatten är positivt för lekmiljön. Dessutom bör det finnas täta snår att gömma sig i och god tillgång på grenar, pinnar och ris att bygga kojor av.
- ◆ Underröjning och uppstamning av träd ska undvikas i skog som utnyttjas av barn om det inte kolliderar med andra intressen. Träd som är flerstammiga och har krokig och oregelbunden form (klätterträd) sparas framför rakvuxna träd.
- ◆ Spara enstaka liggande stammar för lek och upptäckarlust.
- ◆ Hålträd, samt träd och buskar med bär ger ytterligare upplevelsevärden då de lockar till sig både smådjur och fåglar.
- ◆ Trygghet är en viktig parameter. Det gäller att skapa en balans mellan spänning och trygghet. Farliga träd, grenar och andra saker som kan utgöra en risk ska åtgärdas omgående.
- ◆ Innan skötselåtgärder påbörjas i områden som nyttjas av skolor och förskolor kontaktas skolan eller förskolan för en dialog om hur skötseln bör utformas i detalj.

3.2.3 Biologisk mångfald, natur- och kulturmiljövärden

Skogsbruksåtgärder i naturområden med höga värden ska bevara eller förbättra de egenskaper som utmärker sådana områden. Beslut som berör naturmiljöer med höga bevarandevärden ska alltid övervägas i ljuset av ett förhållningssätt präglat av försiktighet. Kommunen ska ha ett system för att identifiera och skydda sällsynta och hotade arter.

Hyggesfritt i Åkrahällskogen

- ◆ Eftersträva flerskiktade skogar med träd i alla åldrar och ett utvecklat buskskikt.
- ◆ Gynna ädellövträd, sälg, blommande och bärrika träd (t ex fågelbär, hassel, oxel, rönn, hägg och vildapel) samt buskar som en, hagtorn och skogstry. I ”riskfria” men soliga lägen sparas gamla tallar.
- ◆ Lämna kvar död ved i skogen i så stor utsträckning som möjligt. Vindfällan som blockerar stigar kapas och dras åt sidan så att de inte utgör något hinder. Lagg ner eller gör högstubbar av stående döda träd som bedöms som riskträd. I välbesökta områden bör allmänheten informeras om varför den döda veden lämnas kvar.
- ◆ Stor hänsyn ska tas till gamla och grova träd. Friställ äldre träd med utvecklad krona genom att ta bort konkurrerande träd och buskar. Beskränning av gamla lövträd ska alltid övervägas som alternativ till avverkning, där säkerhetsskäl kräver en åtgärd.
- ◆ Ängsmark och betesmark ska bevaras öppna och skötas på ett sätt så att deras kulturhistoriska och biologiska värden bevaras och utvecklas. Särskilt värdefulla kulturmarker där hävden upphört bör restaureras och hävden återupptas.
- ◆ Torra sandiga miljöer ska hindras från att växa igen. Blottad sand ska skapas och/eller bevaras i sydlänta lägen. Vid behov sker insådd av blommande torrmarksväxter.
- ◆ På igenväxta/beskogade gamla kulturmarker som inte bedöms lämpliga att restaurera ska skogsskötseln inriktas mot en tydlig lövdominans.
- ◆ Gynna och utveckla lövrika brynmiljöer där skog möter öppna mark. Planera skötselåtgärder så att beskuggning av solexponerade bryn, åkerholmar och andra småbiotoper undviks.
- ◆ Røj lövsly och buskar runt fornlämningar och andra kulturlämningar för ökad synlighet. Ta ner träd som står i eller på annat sätt riskerar att skada lämningarna. Risk för skada måste ibland vägas mot höga naturvärden.
- ◆ Undvik avverkning och röjning i lövdominerade skogar under fåglarnas häckningsperiod i maj-juli.

3.2.4 Våtmarker och vattenmiljöer

Stor hänsyn ska råda vid alla former av skötselåtgärder längs stränder, vattendrag och våtmarker.

- ◆ För att förbättra möjligheterna för bl a öring i våra vatten ska andelen död ved i vattendragen öka och metoder för att bibehålla död ved i och intill vatten ska utvecklas.
- ◆ Vågtrummor och dammar som utgör vandringshinder för fisk eller bottenfauna ska åtgärdas.
- ◆ Visa stor hänsyn i vattenmiljöer och lämna skyddszoner mot både bäckar och sjöar. Syftet är att både stärka de oftast höga naturvärden som finns i dessa områden och att minska risken för slamtransport och förlusten av näringsämnen ut till vattendragen.
- ◆ Skapa lövrika miljöer längs vattendrag för att skapa födobas för fisk, värna vattenkvaliteten och minska brunifieringen (organiskt material som läcker ut).
- ◆ Skogens vatten ska vid särskilt utvalda punkter lyftas fram och göra synlig från stigar och rastplatser.

3.2.5 Närskogen

Nära bostäder och skolor måste många av ovanstående värden och intressen vägas samman. Varje bestånd får sina egna mål och skötselinstruktioner, men vissa skötselåtgärder är gemensamma:

- ◆ Närmast husen ska vi eftersträva en successiv övergång till den höga skogen. Genom att minska på andelen höga träd skapas en ljusare och tryggare kantzon.
- ◆ Skyddszoner mellan bostäder och vägar och industrier ska hållas tätare.
- ◆ Skyddsvärda, stormfasta träd ska sparas, t ex gamla ädellövträd och gamla, grova tallar.
- ◆ Träd och buskar rika på blommor och bär ska gynnas, t ex fågelbär, hassel, oxel, rönn, hägg, vildapel och hagtorn.
- ◆ Skadade träd eller träd i dålig kondition och som utgör en fara för människor ska tas ner så snart som möjligt. Tillsyn av riskträd sker regelbundet (minst vart femte år).

Närskog i Hanemåla

- ◆ Kommunens personal avgör vilka träd som ska tas ner och vilka som ska sparas. Det är inte tillåtet att på egen hand såga ner träd och buskar. Det är inte heller tillåtet att utan skriftligt avtal använda allas vår gemensamma mark för egna upplag av ved eller trädgårdsavfall, anläggningar (t ex lekstugor, studsmattor eller växthus), uppställning av fordon etc. eller att ”privatisera” den genom gräsklippning och stängsel.
- ◆ Önskemål om att ta bort träd ska ske skriftligt före 1 september, för att träd ska kunna tas ner kommande vinter. Blankett för önskemål finns på kommunens hemsida – www.nybro.se. Träd tas normalt inte ned om de står i vägen för antenner, löv som blåser in på privat tomt eller att solen skymms delar av dagen.

3.3 Kommunikation och information

För kommuninvånarna är det inte relevant med gränser mellan exempelvis park och skog eller rekreationsskog och skog som tillhör markreserven. Allmänheten ser naturområdena utifrån ett helhetsperspektiv. Skötseln av kommunens naturmark ska därför ske utifrån ett helhetsperspektiv. De gränser för olika markanvändning som fastlagts i beslutade översiktsplaner och detaljplaner kan i en del fall ge avtryck i förvaltningen.

I Nybro kommun är det syftet med innehavet av ett visst markområde som i huvudsak styr vilken enhet som är ansvarig och som därmed förvaltar ett markområde. Det innebär att Naturenheten ansvarar för förvaltningen av all naturmark, men att förvaltningen av markreserven sker i samarbete med Exploaterings- och Planenheterna.

På områden som inte är definierade som naturmark ansvarar Stadsmiljöenheten för anlagda parker och grönytor, Nybro Bostads AB (NBAB) eller Sport & Fritid för förvaltningen av skolgårdar, idrottsplatser etc. och Exploateringsenheten för förvaltningen av exploateringsområden.

Avverkningar och större gallringar i kommunens skogar ska planeras i god tid. Då kan berörda enheter samordna sina skötselåtgärder och få en mer effektiv och rationell förvaltning. Att i god tid informera närboende och allmänhet om åtgärderna underlättar kommunikationen och ökar möjligheten att hörsamma de synpunkter som eventuellt kommer in.

För att öka det lokala medinflytandet i kommunens skötsel av skog och annan mark krävs lättillgänglig information och möjlighet till dialog i samband med planerade åtgärder. Information om större planerade åtgärder ska finnas på kommunens hemsida där man även kan finna kontaktpersoner för respektive åtgärd. Vid större åtgärder nära bostäder eller i områden för aktiviteter och friluftsliv ges information i god tid (minst 14 dagar innan åtgärd) till de aktiva i området, samt till de närmast boende i form av anslag och eventuellt utskick där det ges möjlighet till dialog.

För information till allmänheten i fält, om planerade eller genomförda åtgärder, eller för naturinformation (till exempel om kvarlämnad död ved som faunadepå) är gemensamma mallar framtagna.

Resultatet av planering och förvaltning av Nybro stads grönområden ska följas genom regelbundna inventeringar av häckande fågelarter. En aktuell förteckning över kommunens ansvarsarter ska finnas.

Ordförklaring

Ansvarsarter, är de hotade arter i Sverige som i huvudsak bara finns i Sydöstra Sverige och som även finns i Nybro kommun.

Avverkning, fällning av träd. Slutavverkning, gallring m.m.

Avverkningsrester, biomassa bestående av grenar, stubbar, toppar och småträäd efter avverkning sedan industrivirke tillvaratagits.

Bestånd, samling träd eller skogsplantor som växer inom en viss areal och som har viss likhet i artsammansättning, ålder, diameter, höjdtveckling m.m.

Biologisk mångfald, ett uttryck för artrikedom, genetisk variation inom en art, variation mellan naturtyper och förekomst av olika ekologiska och biologiska processer och funktioner som upprätthålls i naturmiljön.

Brukningseenhet, inom jordbruk, skogsbruk bedriven verksamhet under samma driftsledning.

Död ved, döda stående eller liggande trädstammar och stamdelar, är en viktig livsmiljö för en mängd arter inom vitt skilda grupper. För vissa organismer är den döda veden föda; för andra fungerar den som boplats, växtplats eller skydd. En stor del av de vedlevande arterna har specifika krav på exempelvis trädslag, vedens grad av nedbrytning eller stammarnas grovlek.

Ekosystemtjänster, tjänster vi får "gratis" av naturen som skydd mot erosion, vattenrening, naturliga skadedjursbekämpare och att bördig jord bildas.

Fri utveckling, skogsmark som undantas från all skogsskötsel för att bevara skogsbiotoper i sitt naturliga tillstånd.

Friluftsskog är allmänt nyttjade skogsområden för friluftsliv och rekreation, men som ligger lite längre ifrån bostäder. Begrepp som används i Skogsstyrelsens "Målbilder för hänsyn till friluftsliv och rekreation". Nybro kommun använder istället begreppet rekreationsskog.

FSC, Forest Stewardship Council är en oberoende internationell medlemsorganisation som uppmuntrar till miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt livskraftigt skogsbruk av världens skogar.

Gallring, beståndsvårdande utglesning av skog under tillvaratagande av virke av sådan dimension och beskaffenhet att det ekonomiskt kan förädlas.

Hektar, ha, 100 x 100 meter eller 10 000 kvadratmeter.

Hygge, kalhygge, trakthygge, område där alla, eller i stort sett alla, träd fällts.

Manuellt skogsarbete, skogsarbete med motorsåg.

Markvegetationstyp, skogstyp urskild på grundval av växterna som växer i fältskiktet och bottenskiktet.

Naturlig föryngring, föryngring genom självsådd eller skottskjutning.

Nyckelbiotop, ett skogsområde med mycket höga naturvärden och som har förutsättningar att hysa hotade och rödlistade arter. De har en viktig roll för bevarandet av skogens biologiska mångfald.

Närskog, är den skog som ligger närmast bebyggelsen, som är mest tillgänglig och som människor vistas i regelbundet. Begrepp som används i denna policy och i Skogsstyrelsens

”Målbilder för hänsyn till friluftsliv och rekreation”.

Omloppstid, produktionstid för en trädgeneration från sådd, naturlig föryngring eller plantering till slutavverkning.

PEFC, Programme for the Endorsement of Forest Certification är en global och fristående paraplyorganisation som verkar för ett uthålligt skogsbruk. PEFC har sin utgångspunkt i det småskaliga familjejordbrukets villkor.

Produktion, från bestånd, under viss tid producerad biomassa, t.ex. stamvolym.

Produktiv skogsmark, mark som är lämplig för skogsproduktion och som inte i väsentlig grad används för annat ändamål. Den kan producera minst 1 m³sk per ha och år i genomsnitt under beståndets växttid.

Rekreationsskog, se Friluftsskog.

Skifte, sammanhängande friliggande område som utgör del av brukningsenhet.

Skogsbruk, verksamhet där skog utnyttjas för produktion av virke för efterföljande bearbetning och användning.

Skogsskötselplan (skogsbruksplan), planeringsunderlag för skogsbruket på en fastighet eller ett större skogsinnehav.

Skogsskötsel, uppdragning, vård och förnyelse av skogsbestånd så att växtplatsens produktionsförmåga uthålligt utnyttjas på ändamålsenligaste sätt och med en hänsyn till natur-, kultur- och övriga intressen.

Skogsvårdslagen, lag som reglerar användningen av skogsmark.

Slutavverkning, avverkning som i princip omfattar alla befintliga träd på en yta. Sociala värden, naturens värde som en resurs för rekreation, friluftsliv och folkhälsa.

Solitärträd, ensamt förekommande träd.

Tätortsnära skog, någon entydig definition av tätortsnära skog saknas då begreppet förutom geografisk belägenhet även beror av rekreationsnyttjandet. Dock kan man ändå grovt klassificera begreppet utifrån den geografiska belägenheten. Tätortsnära skog är skog belägen inom tätort eller 1-3 kilometer från denna.

Tätortsnära skogsbruk, skogsbruk som bedrivs i områden inom eller i anslutning till tätorter samt i områden med intensivt friluftsliv där virkesproduktionen uppenbarligen påverkas.

Vindfälle, träd eller stam som har fallit för storm eller hård vind.

Åldersfördelning, skogsmarks relativa fördelning på olika åldersklasser.

Åldersklasser, klass av skogsbestånd eller enskilda träd vars gränser bestäms av åldern av träden i beståndet.

Referenser

Fördjupad översiktsplan för Nybro stad, KF 2013-05-27

Fördjupad översiktsplan för S:t Sigfrid, KF 2015-03-30

Grönområden för fler – en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa, Statens folkhälsoinstitut 2009

The Health and Social Benefits of Nature and Biodiversity Protection, Institute for European Environmental Policy (IEEP) 2016

Lugn av naturen, Ottosson Å & M 2013

Markpolitiskt program, Nybro kommun, KF 2012-11-26

Målbilder för hänsyn till friluftsliv och rekreation, Skogsstyrelsen 2016

Målbilder för hänsyn till hänsynskrävande biotoper, Skogsstyrelsen 2014

Målbilder för hänsyn till vatten, Skogsstyrelsen 2014

Naturupplevelser för oss alla – forskningen visar vägen, SLU 2014

Naturupplevelser och hälsa – forskningen visar vägen, SLU 2011

Platsattraktivitet och boendepreferenser, Thomas Niedomysl, Lund 2013-11-19

Policy för upplåtande av jakträtt på kommunens mark, Nybro kommun, KF 2013-12-10

Riktlinjer för skötsel av park- och grönytor, Nybro kommun, TSN 2014-06-10

Skog- och markpolicy för Falu kommun, Falun 2013

Skogens sociala värden – forskningen visar vägen, SLU 2014

Skogsskötsel för friluftsliv och rekreation, Skogsstyrelsen 2016

Skötselplan för park- och grönytor, Nybro kommun, TSN 2014-06-10

Svensk skogsbruksstandard enligt FSC, FSC 2014

Vår tätortsnära natur, Skogsstyrelsen 2004

Översiktsplan 2007, Nybro kommun (inklusive reviderade visioner och mål)

Mål och strategier i andra kommunala styrdokument som berör naturmark

FÖP = Fördjupad översiktsplan för Nybro stad
ÖP = Översiktsplan för Nybro kommun

Bebyggelsen ska utformas så att den ger goda förutsättningar för en ökad fysisk aktivitet och vistelse i grönområden. En stor andel av tätorternas grönområden ska vara tillgängliga för alla och vid varje tätort ska det finnas minst ett stort naturområde där naturen och befolkningens rekreation prioriteras främst. Alla kommunens skolor ska ha tillgång till ett naturområde inom näravstånd. Även aktivitetsturism och naturturism i samklang med naturmiljön och det småländska kulturlandskapet ska fortsätta att utvecklas (ÖP).

Det ska vara nära att nå ett park- eller skogsområde som kan erbjuda rekreation. Många områden ska även kunna användas av personer med nedsatt rörelseförmåga. Svartbäcksmåla ska utvecklas till sydöstra Sveriges bästa vintersportområde och nya naturstigar och ridvägar ska skapas för sommaraktiviteter. Centrala delen av naturreservatet ska värnas som ett bullerfritt område. Även Rismåla naturreservat ska förstärkas som rekreations- och fritidsområde (FÖP).

Värdefulla och intressanta natur- och kulturmiljöer ska vårdas och skyddas. En bevarad natur med plats för fungerande miljöer för växter och djur är en nödvändig förutsättning för uthållig utveckling och därmed för vår överlevnad. Naturen är en viktig förutsättning för välbefinnande och rekreation, men även för ekologiska processer. Den ger oss också en stor del av vårt behov av skönhetsupplevelser och är en viktig inspirationskälla till kreativitet (FÖP).

Även den biologiska mångfalden i Nybro stad ska bevaras. Grönstrukturen ska knytas samman med våra vattendrag och vattenområden, områden som riskerar att översvämmas, skyddszoner samt stadens kullar och höjder. Sammanhängande grönstråk ska behållas och nyskapas och knyta an till skyddade områden. Grönstrukturens värdekärna - ”den gröna lungan” - ska bevaras och göras mer tillgänglig. Området kring Linnéasjön ska vara ett område både för naturupplevelser och för aktiviteter. (ÖP/FÖP)

Vid prioritering av naturvårdsåtgärder tar vi extra stor hänsyn till områdets ”ansvarsarter”, det vill säga hotade arter som har sitt ”huvudområde” i sydöstra Småland, övriga arter som är unika för vårt område och arter Sverige har ett internationellt ansvar för. Det extremt artrika området Alsterån–Allgunnen–Hornsö ska skyddas som nationalpark.. (ÖP).

Träden är viktiga för stadsbilden genom att de förskönar och förstärker vårt välbefinnande. Träd renar luften, de binder stora mängder vatten vid nederbörd och trädens rötter stabiliserar och motverkar erosion. Med förväntade klimatförändringar kommer trädens betydelse även för lokalklimatet att öka genom att de ger skugga och utjämnar temperaturvariationer. Trädplantering är ett kostnadseffektivt sätt att hantera dagvatten, samtidigt som det skapar mervärden (FÖP).

För att kompensera ett varmare sommarklimat ska antalet träd och buskar i Nybro stads centrala delar öka. Runt Linnéasjön ska en del barrträd tas bort för att gynna lövträdsarter. Vid nyplantering ska ädellövträd av olika arter användas för att minska risken för att stora trädbestånd skadas i samband med ett förändrat klimat (FÖP).

Träd, framför allt ädellövträd, är också viktiga livsmiljöer för ett stort antal växter och djur. Eklandskapet i Kalmar län är mycket värdefullt även i ett internationellt perspektiv. Här finns flera globalt hotade arter som är knutna till gamla och döda ekar fortfarande kvar. Värdefulla trädmiljöer kan till exempel vara trädklädda betesmarker, alléer, parker och kyrkogårdar. Även på Nybro kommuns ägor finns ett stort antal av dessa skyddsvärda jätteträd (FÖP).

Ädellövträden i staden ska därför värnas, speciellt de många och stora ekarna. Varje nedtaget ädellövträd ska ersättas med ett nytt, främst genom att unga träd sparas. Kommunen ska vara mycket restriktiv med att tillåta exploatering av områden med grova lövträd, för att skydda arter som är globalt hotade. De mest skyddsvärda träden ska naturminnesmärkas (FÖP).

Odlingslandskapet ska bevaras rikt, varierat och levande, varför exploatering av åkermark ska undvikas och kommunen ska vara restriktiv med att tillåta exploatering av värdefulla naturbetesmarker. Även i Nybro stad ska rester av det gamla odlingslandskapet skyddas. Klockarängen, Rismåla gård och Pukebergsgården ska skötas så att de kan behålla de viktigaste delarna av sina natur- och kulturvärden. Betande djur får finnas i tätorternas omedelbara närhet, ridning som rekreation ska vara möjlig och ridskolan i Rismåla värnas. Nya ridstigar ska anläggas i anslutning till Nybro stad (ÖP/FÖP).

En stor utmaning är hur den befintliga bebyggelsen ska hantera klimatförändringar, i vårt fall, troligtvis mer och kraftigare regn under vinterhalvåret och torrare och varmare somrar. Träd, grönområden, vattendrag och dammar måste hanteras strategiskt och bindas ihop till en helhet med stadens bebyggelse och stadens omland. För att kunna hantera balansen vid ökad nederbörd är det därför viktigt att vatten- och avloppsplanering, naturvård och grönstruktur ses som en helhet för att klimatanpassa Nybro (FÖP).

Bland annat via vattenråden ska Nybro kommun hitta gemensamma lösningar i vattenfrågor i alla åarnas avrinningsområden bland annat genom att fler våtmarker och dammar anläggs och genom att vandringshinder för fisk tas bort. På sikt ska det även gå att fiska ädelfisk i Nybro stads vattendrag. Kommunens sjöar ska erbjuda goda möjligheter för bad, friluftsliv och fiske (ÖP/FÖP).

Riktlinjer för markförvaltningen enligt ”Markpolitiskt program” (KF 2012-11-26):

- ◆ Kommunens markinnehav ska hanteras långsiktigt och flexibelt för att få ett bra markutnyttjande över tiden.
- ◆ Mark för allmänna ändamål eller som har annan allmän nytta ska ägas av kommunen.
- ◆ Markreserven inom kommunen ska användas i framtida exploateringar och vid markbyte.
- ◆ Kommunens skogsinnehav ska skötas enligt reglerna för FSC-certifiering.
- ◆ Jordbruksarrende bör upplåtas med krav på ekologisk odling.
- ◆ Jaktmarker utarrenderas genom kommunens kö för jaktmark, i första hand till jägare bosatta i Nybro kommun och jaktintresserad ungdom. Principer för utarrendering och arrendenivåer beslutas av teknik- och samhällsbyggnadsnämnden.
- ◆ Övrig mark, det vill säga mark där kommunen inte har något framtida intresse, kan vid behov avyttras.

NYBRO
KOMMUN